

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาหลักที่ต้องการศึกษาและความสำคัญของเรื่อง

ปัจจุบันเกษตรกรบนพื้นที่สูงมีการผลิตพืชเมืองหนาวหลายชนิด ในปี พ.ศ. 2557 เกษตรกรในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวงสามารถปลูกพืชเมืองหนาวชนิดต่างๆ ทั้งพืชผัก ดอกไม้ ผลไม้ ฯลฯ ส่งจำหน่ายผ่านตลาดของมูลนิธิโครงการหลวง คิดเป็นมูลค่า 519.04 ล้านบาท และมูลค่าผลผลิตที่เกษตรกรจำหน่ายเอง 252.35 ล้านบาท (มูลนิธิโครงการหลวง, 2557) ในช่วงเวลาที่ผ่านมาการจำหน่ายสินค้าของโครงการหลวงทั้งในกลุ่มพืชผัก กลุ่มผลไม้ และกลุ่มอื่นๆ ได้มีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันนำมาซึ่งแหล่งรายได้และการจ้างงานที่สำคัญของครัวเรือนบนพื้นที่สูง นอกจากนี้การผลิตพืชผักและผลไม้บนพื้นที่สูงของโครงการหลวงยังได้เป็นผู้นำในการผลิตอาหารหรือพืชผักและผลไม้ปลอดภัยให้กับผู้บริโภคในประเทศ (สมพร และคณะ, 2552)

การทำข้อตกลงการค้าเสรี โดยเฉพาะเขตการค้าเสรีอาเซียน ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 เป็นความตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าอาเซียน เพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีให้เสร็จภายใน 15 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าอาเซียนในตลาดโลก ในปี 2553 ประเทศอาเซียนเดิม 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบรูไน จะต้องลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่างกันให้เหลือร้อยละ 0 ในรายการ Inclusive List ขณะที่ ประเทศสมาชิกใหม่อีก 4 ประเทศ คือ กัมพูชา สปป.ลาว พม่า และเวียดนาม ต้องทยอยลดอัตราภาษีศุลกากรจนเหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2558 ผลจากข้อตกลงดังกล่าวทำให้ปริมาณการค้าระหว่างประเทศสมาชิกมีเพิ่มสูงขึ้นในทุกๆ กลุ่มสินค้า สำหรับด้านการเกษตรไทยสามารถส่งสินค้าที่ผลิตได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านได้เพิ่มมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามมีการนำเข้าสินค้าที่ผลิตด้วยต้นทุนที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน ในส่วนของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ซึ่งเป็นกรอบการเจรจาที่ครอบคลุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน รวมถึงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจต่างๆ ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและจีน สำหรับประเทศไทย ได้มีการเริ่มลดภาษีระหว่างกันในสินค้าเกษตรพิกัด 07-08 (ผักและผลไม้) ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546 ภายใต้กรอบ Early Harvest อาเซียน-จีน ซึ่งผลจากข้อตกลงดังกล่าว ประกอบกับช่องทางการนำเข้าสินค้าที่สะดวกขึ้นในหลายช่องทางทั้งทางบกและทางน้ำ ทำให้สินค้าผักและผลไม้จากประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงประเทศจีน โดยเฉพาะในกลุ่มพืชผักเมืองหนาวเข้ามาขายในประเทศไทยได้สะดวก รวดเร็ว และมีปริมาณมากขึ้นเป็นลำดับ และสินค้าหลายๆ ชนิดเป็นสินค้าชนิดเดียวกันกับที่เกษตรกรในพื้นที่ส่งเสริมของโครงการหลวง เช่น กะหล่ำปลี ผักกาดขาวปลี มะเขือเทศ บล็อกโคลี่ มันฝรั่ง แครอท กุหลาบ เบญจมาศ คาร์เนชั่น เป็นต้น แต่เนื่องจากจีนมีอากาศที่เหมาะสม มีพื้นที่มาก มีระบบการเพาะปลูกที่ทันสมัย รวมถึงมีการทำการเกษตรใน

พื้นที่ใหญ่ มีการผลิตผลผลิตเป็นปริมาณมาก ทำให้เกิดการประหยัดจากการขยายขนาดการผลิต (Economies of Scale) ส่งผลให้สามารถผลิตสินค้าได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าประเทศไทย สินค้าผัก ผลไม้ และไม้ดอกจากจีน จึงถูกนำเข้ามายาขายในประเทศไทยเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ และมีการแย่งตลาดจากเกษตรกรไทยผู้ผลิตสินค้าผัก ผลไม้ และไม้ดอกชนิดเดียวกัน

แม้ว่าการเข้ามาของสินค้าเกษตรจากจีน หรือสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภคในประเทศ ทำให้สามารถบริโภคสินค้าต่างๆ ในราคาที่ต่ำลง แต่การเข้ามาของสินค้าดังกล่าวอาจจะส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรบนพื้นที่สูง สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง เห็นถึงความจำเป็นดังกล่าว จึงได้กำหนดให้มีการศึกษาผลกระทบของสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อผลิตผลบนพื้นที่สูงของไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ของมูลนิธิโครงการหลวง เพื่อให้ทราบสถานการณ์และประเมินผลกระทบของสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านที่ส่งผลต่อผลิตผลบนพื้นที่สูงซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับตัวของเกษตรกรต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสถานภาพการผลิตสินค้าเกษตรบนพื้นที่สูงของโครงการหลวง
- 2) เพื่อประเมินผลกระทบของสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านต่อการผลิตของครัวเรือนเกษตรกรบนพื้นที่สูงภายใต้นโยบายการเปิดเสรีทางการค้า
- 3) เพื่อให้เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการปรับตัวของเกษตรกร เพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบของสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านและสถานการณ์แข่งขัน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

- 1) กลุ่มสินค้าเกษตรที่จะศึกษา 2 กลุ่มภายใต้การวิเคราะห์เบื้องต้นและการหารือร่วมกันในกลุ่มผัก ได้แก่ ผักกะหล่ำและแครอท และ ดอกไม้ ได้แก่ กุหลาบและเบญจมาศ (ทั้งนี้ในการศึกษาข้อมูลจะเป็นในรูปแบบของกลุ่มของสินค้าเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านข้อมูล)

- 2) ขอบเขตเชิงเนื้อหา ประกอบด้วย

(1) การศึกษาสถานภาพการผลิตสินค้าเกษตรบนพื้นที่สูงของโครงการหลวงและประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มพืชที่ศึกษา

(2) การประเมินผลกระทบของสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านที่ส่งผลต่อผลิตผลบนพื้นที่สูง

(3) การเสนอแนะแนวทางในการปรับตัวของเกษตรกรเพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบของสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านและสถานการณ์การแข่งขัน

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับตัวของเกษตรกรเพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบของสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านและสถานการณ์การแข่งขัน

